

Cavalcade

Det første danske litterære magasin efter krigen

Af Ole Storm

Under krigen og lige efter, da papir var rationeret, diskuterede alle rette vedkommende, hvad der måtte anses for trykpapirets rette brug. I udspringet var diskussionen vist sagligt merkantilt betonet, og følelser blev holdt i ave. De trådte først i aktion, da papirrationeringen blev ophævet og de efterspurgte baller af træholdige, hurtigt gulnende ark blev genstand for spekulation.

På det tidspunkt begyndte idealismen at tale med, og den ytrede sig i ret høj grad som bekymring for publikums åndelige velfærd. Ordene 'lødig' og 'underlødig' har ikke siden haft så gode dage som i disse første efterkrigsår. Kiosklitteraturen, den kulørte litteratur og den kulørte murstensroman var stående begreber i kronikker, ved debatmøder og i radio. De blev taget meget alvorligt af de implicerede, der nærrede de største bekymringer for, at dette misbrug af det lige så kostbare som elendige papir ville føre direkte til kulturens undergang. Alle mulige skadelige virkninger, fra nogenlunde harmløst dagdrømmeri til kriminelle handlinger, blev gjort til argumenter.

Det eneste, der havde vægt, var at kulørt- og kiosklitteraturen fastholdt læsere, der rimeligvis ville læse noget bedre, hvis de kunne købe det til en pris, der kunne hamle op med kulørthæfterne. 'Politiken' havde på Anker Kirkebyes initiativ udsendt *Stjernehefterne*, verdensromaner i hæfteformat, og havde fået succes på dem. I Sverige havde man *Allvärldens berättare*, som var et litterært underholdningsmagasin på højt niveau. Det dyrkede især novellen. Blandingen var folkelighed og eksklusivitet. Ingen kunne se ned på det, og ingen kunne beskyldte det for at være high brow.

Jeg havde et års tid været stærkt optaget af de mange engelske litterære magasiner, der begyndte at komme til Danmark kort efter krigen. Cyril Connollys *Horizon*, C. Day Lewis, Rosamond Lehmann og Edwin Muirs *Orion*, Peter Quennells *Cornhill Magazine*, John Lehmanns *Penguin Parade* og flere, der alle indeholdt fremragende noveller af en forfattergeneration vi mistede forbindelsen med under krigen.

Kiosklitteratur
og kulørte hæfter

Udenlandske
forbillede

Planchen:
CAVALCADES
forside,
2. årgang nr. 2,
marts 1974,
tegnet af
Ib Spang Olsen

Opslag fra artikel om
Maxim Gorkij og hans
indflydelse på den
moderne russiske
litteratur af Erik
Horskjær,
CAVALCADE
1. årgang nr. 2,
oktober 1946

Cavalcade,
et dansk
novelle magasin

ske korte Novelle, ofte med do-
kumentarisk Indhold.

Sine Synspunkter udformede
Gorkij en lang Række Afhand-
lings- og Taler. Det berømteste
af hans Foredrag om dette Em-
ne er Talen paa Forfatterkon-
gressen i Moskva 1934 „Socia-
listisk Realisme og russisk
Digtnaig“ (udkommet paa
Danak 1938). Det kan maaske
være paa sin Plads her at citere
et Brudstykke for at give et
Indtryk af de Tanker, som væ-
rer sig deri, Tanker, der har
været grundlæggende for den
nyeste russiske Litteratur:

„... Til Hovedsag i vore
Dager skal vi vælge Arbejdet
— det vil sige det af Arbejds-
processerne bestemte Mennes-
ske, der hos os er udrustet
med den moderne Tekniske he-
le Magt, Mennesket, der paa
sin Side organiserer Arbejdet
for at gøre det lettere og me-
re produktivt, og hæver det
op til en Kunst. Vi maa lære
at opfatte Arbejdet som skæ-
bnende Virksomhed. Skæbnende
Virksomhed er et Begreb, vi
Litteraturer alle for ofte anvæn-
der, skønt vi næppe har Ret
til det. Skæbnende Virksomhed
er den Grad af Ansponselise
af Hukommelsen, hvor denne
i stærkt potenseret Arbejde
griber de klareste og mest

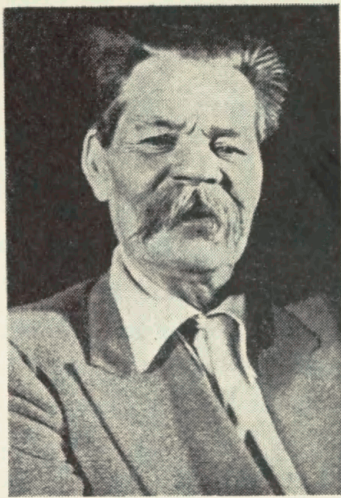
Erik Horskjær

karaktéristiske Billeder og
Enheder fra vort Forraad
af Viden og klæder dem i
trøffende, udtryksfulde og
almest forståelige Ord.“

Men Gorkij advarede ogsaa
kraftigt mod at falde i den
Graft, der for en saadan Littera-
tur ligger saahlenda nær,
nemlig en Arbejdsform, som
udelukkende koncentrerer sig
om det gode Indhold men lader
haant om en kunstnerisk for-
svaerlig Udformning af Stoffet.
Det er en Fejl, som i alt for
mange Tilfælde kleeber ved den
„sociale“ Roman, at Stoffet li-
gensom har smittet af paa For-
men og gjort hele Værket alldo-
lig klegt og usindlydende. Det
skal siges, at dette Fænomen
ikke er ukendt indenfor Sovjet-
litteraturen, og dette Forhold
har givet Anledning til megen
Misforstaaelse og Foragt.

Gorkij stillede tværtimod
ubyre Krav til den kunstneriske
Udarbejdelse af ethvert Emne,
og i sin Kritik gik han skarpt
imod den Teori, at det „var li-
gemeget, hvordan man udtryk-
te sig, blot det, man sagde, var
rigtigt og sandt“. Han henviste
stræftigt sine Disciple til at
læse god Litteratur og lære af
den alt det positive, der var at
uddrage i Form af digterisk
Kunnen og teknisk Fuldkom-

48

WILHELM HORSKJÆR

Disse engelske magasiner var nok mine idealer, da jeg begyndte at arbejde med planen om CAVALCADE, et litterært magasin med hovedvægten lagt på novellen, men jeg tænkte også på det kulørt udstyrede *Allvärldens berättare*. Jeg mente, det ville have større muligheder hos et publikum, der nok ville værdsætte noveller af litterær kvalitet, men ikke ville vente at finde dem i et hefte i nobel engelsk typografisk opsætning uden illustrationer eller anden øjenlyst.

Det troede mit forlag ikke på, og jeg begyndte at søge andre udveje; ved et tilfælde kom jeg til at omtale min plan for en ung bladudgiver, der til min forbavselse tog den alvorligt og ganske kort efter meddelte mig, at han havde pengemidlerne, lysten til at udgive det og troen på, at et sådant magasin ville blive en succes. Hans tro slog fejl.

Han gav mig frie hænder i alt, både udstyr og indhold. Fornuftigvis ville han dog være med til budgetteringen. Budgettet tillod ikke alverden. Papiret var træholdigt og tyndt, en tak bedre end avispapir. Hæftet skulle være til at stikke i en jakkelomme og blev derfor 19,7 × 13,7 cm beskåret. Sidetallet var for de første to hefter 100, blev derefter for de følgende fire hefter sat ned til det mere håndterlige 96. Læserne skulle have noget for pengene, og siden blev derfor udnyttet hårdt. En passende skydning og en levende

ILJITSCH JOHANSEN
MØDE

Tegning af Ib Spang Olsen

Ikke i morgenrøden
mødte forårets smil mig,
ikke som træer i knop
paa diset kongens nytørn.

Ikke i middagskuldten
som et slæng børn i skidragt,
ikke i aftens frost,
mens solen sank bag taarne.

— Ensom og bleg ved midnat,
bagest i sidste sporvogn,
sad hun med sin buket
af røde tulipaner.

Gennem den graa tobakstøg
saa jeg foråret sidde
ung og med blanke ben
imellem trætte mandfolk.

Bedsaarende bleg og gylden,
spejlet i alle ruder,
sad hun med sin buket
af røde elskerhjerter.

Iljitsch Johansen.

Opslag med digt af
Iljitsch Johansen og
tegnning af Ib Spang
Olsen, CAVALCADE
2. årgang nr. 2,
marts 1947

kolumnetitel gjorde satsbilledet tåleligt, men linjen var en cicero for lang. Det forsøgte jeg at bøde på ved at indskyde tospaltede artikler og noveller med en større skriftgrad. Efter diskussioner og eksperimenter i trykkeriet fik vi kortet linjen af med den belastende cicero og opnåede en hæderlig typografi i harmoni med papirkvaliteten. Den smule æstetik vi kunne ofre på sagen, uden at det kostede penge, placerede det lille hæftes udstyr højt over den kiosk-litteratur, det skulle konkurrere med.

Alle spørgsmål om økonomi fordrede diplomatisk manipulation af mine frie hænder. Jeg kunne bruge de illustratører jeg ville, selv de bedste, forudsat de ikke forlangte for store honorarer. Det overraskede mig ikke, at alle tegnere – og jeg henvendte mig kun til de bedste – mødte ideen med sympati og glæde. Samarbejdet med Ungermann, Sikker Hansen, Ebbe Sadolin, Ib Spang Olsen, Høyrup, Des Asmussen, Marlie Brande, Kaj Olsen, Svend Johansen o. fl. var forbilledligt og deres illustrationer visualiserede hæftets kunstneriske niveau.

Samarbejdet
med illustratørerne

Vi havde oprindelig sigtet på et firefarvet omslag i streg, men sparede efter nr. 2 den ene farve. Det hjalp alt sammen, og det skulle vise sig nødvendigt, for skønt oplaget steg fra 8.000 for nr. 1 til 11.000 for nr. 2 og 15.000 for nr. 3, syntes kapitalkraften at svækkes i lignende takt.

Udenlandske og
danske forfattere

CAVALCADE var fra starten en udfordring til læserne. De fire første numre, der udkom september, oktober, november, december 1946, bød på noveller af Sartre, Saroyan, Kafka, Tjekhov, Evelyn Waugh; Aksel Sandemose, George Orwell, William Faulkner, Herman Hesse, Sivar Arnér, John O'Hara, Eudora Welty, Arturo Barea og flere. – Mange af de unge litterater fra dengang var blandt medarbejderne som oversættere og forfattere af litterære introduktioner: Harald Engberg, Sven Møller Kristensen, Niels Kaas Johansen, Elsa Gress, Maria Marcus, Jørgen Claudi, Paul Monrad. Min stue ved Christianshavns Kanal, hvor redaktionen holdtes, var sommetider noget nær en litterær salon.

Modtagelsen
og omlægning af
den redaktio-
nelle linie

Pressemodtagelsen var langt over forventning. Jeg følte det, som om jeg havde gjort en epokegørende opfindelse. Scrapbøger viser, at flere aviser skrev ledere på fænomenet, mange anmeldte det udførligt for hvert nyt hæfte. Det gik så godt, at redaktionen flyttede til et hyggeligt kælderlokale i Nørre Farimagsgade. I baglokalet havde bladets ejer og administrator kontor. Jeg mindes nu så længe efter, næsten med rørelse, hvordan jeg der indefra blev overrumplet af spørgsmålet:

– Øh, sig mig – denne Balzac, vi har en novelle liggende af – hva- ska- han ha' for den? fremsat i et så umiskendelig vrissent tonefald, at jeg ikke kunne være i tvivl om, at han havde hørt navnet før og dannet sig en forestilling om, at forfatterskabet lå i en prisklasse, man burde gå udenom.

Jeg nød af hjertet det skær af lettelse og forstående velvilje, der bredte sig over hans bekymrede ansigt, da jeg oplyste ham om, at berømmetheden – grundet indtrufne omstændigheder, som jeg taktfuldt udtrykte det – i næsten et århundrede havde været forhindret i at gøre honorarkrav gældende.

Denne lille uventede indtægt dæmpede ikke bladudgiverens stadig drøm om *easy money*, der ikke tilfredsstedes af kioskerne og boghandlernes månedlige afregning, og han fandt ud af, at når CAVALCADE kunne sælges i et så stort oplag, så vidt jeg husker 20.000, måtte det kunne gå i mere end det dobbelte, hvis man forsøgte at udvide læserkredsen med det publikum, der foretrækker en god kulørt historie.

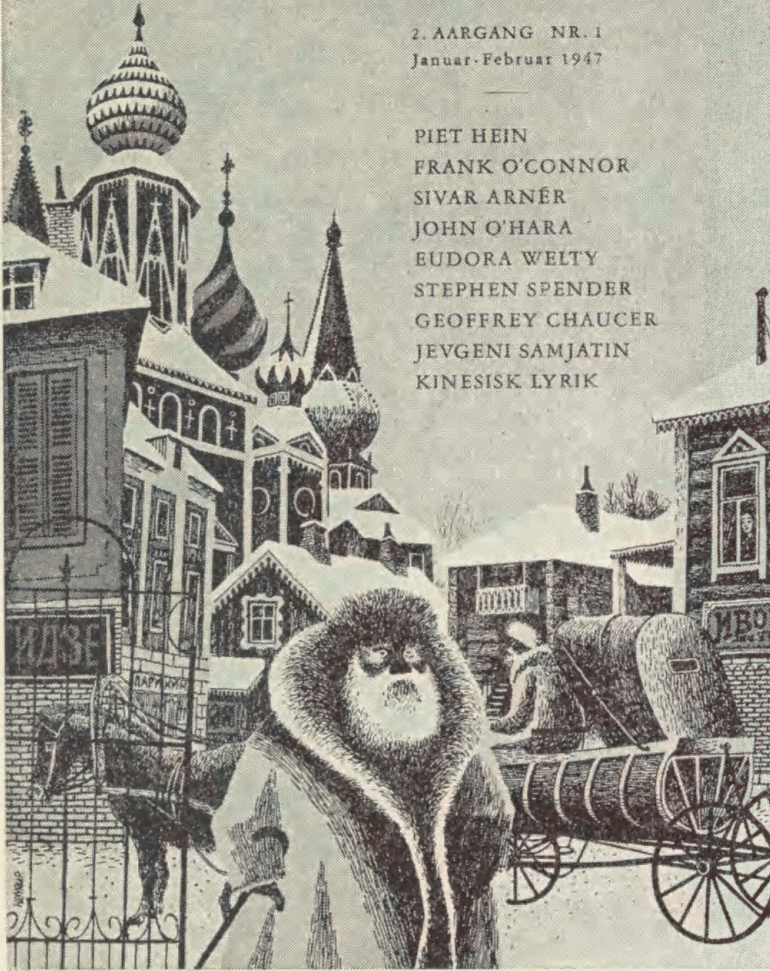
Denne anskuelse kunne jeg vanskeligt, for ikke at sige umuligt dele, og efter et kortvarigt interval af skærmydsler trak jeg mig tilbage fra kælderlokalet, der endda i mellemtiden var blevet udstyret med akvarium i vinduet. Ingen er uundværlig, og udgiveren

CAVALCADE

MAANEDSMAGASIN FOR LITTERÆR UNDERHOLDNING

2. AARGANG NR. 1
Januar-Februar 1947

PIET HEIN
FRANK O'CONNOR
SIVAR ARNER
JOHN O'HARA
EUDORA WELTY
STEPHEN SPENDER
GEOFFREY CHAUCER
JEVGENI SAMJATIN
KINESISK LYRIK

CAVALCADEs forside,
2. årgang nr. 1,
januar-februar 1947,
tegnet af Paul Høyrup

fandt til erstatning for mig snart en Barkis, der var villig til at om-lægge den redaktionelle linje, fra det tilsyneladende eksklusive, men oplagsskabende, til det såkaldt folkelige, der efter nogle få numres forløb placerede dem begge mellem to stole.